

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

393

Vragen van het lid **Lodders** (VVD) aan de Staatssecretaris van Economische Zaken over *de zware gevolgen voor agrarische ondernemers door de nieuwe stikstof- en nitraatnormen* (ingezonden 26 september 2013).

Antwoord van Staatssecretaris **Dijkma** (Economische Zaken) (ontvangen 1 november 2013)

Vraag 1

Kent de nieuwsuitzending L1nieuws van vrijdag 20 september?

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Is het waar dat Nederland in vergelijking met andere lidstaten in Europa de hoogste opbrengsten van goede kwaliteit halen met minimale inzet van bemesting en bestrijdingsmiddelen? Zo ja, waarom vindt u het dan nodig om de normen voortvloeiend uit de Nitraatrichtlijn nog verder aan te scherpen?

Antwoord 2

De Nederlandse landbouwsector is hoogproductief en intensief. De sector heeft bovendien in de loop der jaren een grote efficiëntieslag gemaakt als het gaat om inzet van meststoffen. Er resteren echter nog knelpunten: monitoring laat zien dat de grond- en oppervlaktewaterkwaliteit nog op verschillende punten tekort schieten. Daarom sta ik een maatregelenpakket voor het vijfde actieprogramma Nitraatrichtlijn voor dat zich op die knelpunten richt. Daarbij neem ik maatregelen zoveel mogelijk daar waar de problemen zich voordoen: in het kleigebied worden bijvoorbeeld geen stikstofgebruiksnormen verlaagd, maar stel ik voor om de stikstofgebruiksnorm voor grasland te verhogen. Zoals ik uw Kamer, mede namens de staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu, in mijn brief¹ van 10 september jongstleden geschetst heb, geef ik met dit maatregelenpakket invulling aan twee toezeggingen die de toenmalige regering in het vierde actieprogramma aan de Europese Commissie gedaan heeft.

Daarnaast sta ik een benadering voor waarin ruimte is om de milieudoelen te realiseren door middel van «equivalente maatregelen». Ik bied initiatieven die

¹ Kamerstukken 2013/14, 33 037, nr. 74.

door wetenschappelijke onderbouwing en adequate borging kunnen aantonen en garanderen dat zij met andere maatregelen tot een equivalent milieuresultaat komen, vanaf 2015 de gelegenheid om ontheffing aan te vragen van de generieke gebruiksnormen.

Vraag 3

Klopt het dat slecht onderhouden percelen nog intensievere bemesting en veel meer inzet van bestrijdingsmiddelen vereisen? Deelt u de opvatting dat hier in Nederland geen sprake van is? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 3

De landbouwkundige kwaliteit van een bodem wordt door diverse factoren bepaald. Bemesting is slechts één daarvan. Van essentieel belang zijn bijvoorbeeld ook het organische stofgehalte, de zuurgraad, de bodemstructuur en de vochthuishouding. Indien een bodem op die onderdelen tekort schiet, is investeren in verbetering een doelmatiger en duurzamer maatregel dan een extra gift stikstof of fosfaat. Intensieve bemesting op slecht onderhouden percelen zal inderdaad meestal leiden tot een verhoogd risico op nitraatuitspoeling.

Ik kan niet beoordelen of er in Nederland op betekenende schaal sprake is van slecht onderhouden percelen. Wel wil ik erop wijzen dat de stikstofgebruiksnormen geënt zijn op goed onderhouden percelen. Boeren die hun percelen slecht onderhouden, doen zichzelf tekort, omdat zij voedingsstoffen verliezen naar het milieu die bij beter onderhoud ten goede zouden kunnen komen aan hun gewassen.

Vraag 4

Klopt het dat de adviesbemestingen in andere EU-landen vaak hoger liggen dan in Nederland en dat het in die landen praktisch onmogelijk is om volgens de Nederlandse normen te telen? Zo ja, kunt u aangeven waarom dit het geval is? Deelt u de opvatting dat dit geen wenselijke ontwikkeling is aangezien er dan sprake is van een ongelijk speelveld? Zo ja, wat bent u bereid hieraan te doen?

Antwoord 4

Een vergelijking tussen de absolute hoogte van de adviesbemestingen in de EU-lidstaten is niet goed mogelijk omdat hierin verschillende factoren zoals bodemgesteldheid en klimaat een rol spelen, die per regio immers zeer verschillend zijn.

De stikstofgebruiksnormen op basis van de Nitraatrichtlijn zijn eveneens gebaseerd op dergelijke regiospecifieke factoren, waarbij het uitgangspunt realisatie van de gewenste grondwaterkwaliteit is. Van een ongelijk speelveld is dan ook geen sprake.

In Nederland zijn de stikstofgebruiksnormen voor de klei- en veengebieden vastgesteld op het niveau van de bemestingsadviezen die het landbouwbedrijfsleven aan ondernemers geeft, omdat dat samengaat met een goede grondwaterkwaliteit. Normen worden verhoogd indien een aanpassing van het bemestingsadvies kan worden onderbouwd en de milieukwaliteit niet verslechtert. Dat is sedert het in werking treden van het gebruiksnormenstelsel in 2006 ook voor enkele gewassen gebeurd. De stikstofgebruiksnorm voor grasland op klei is iets beneden het bemestingsadvies vastgesteld en die wil ik onder het vijfde actieprogramma weer op het niveau van het bemestingsadvies stellen.

Gezien de achterblijvende grondwaterkwaliteit zijn de stikstofgebruiksnormen voor uitspoelingsgevoelige akker- en tuinbouwgewassen en gras in het zand- en lössgebied vastgesteld op een waarde van 5–10% onder het bemestingsadvies.

Vraag 5 en 6

Is het waar dat de gevolgen op korte termijn als gevolg van de aanscherping van het mestbeleid zijn dat de gewassen te weinig voeding krijgen, gebreken gaan vertonen en gevoeliger zijn voor ziektes en dat dit leidt tot meer inzet van chemische bestrijdingsmiddelen, verhoging van de teeltkosten en het terugzakken van de opbrengst met 10 tot 50% en dat de consument hierdoor een hogere prijs moet betalen voor een slechtere kwaliteit gewas? Zo neen, kunt u aangeven welke gevolgen op korte termijn dan zullen optreden?

Klopt het dat de gevolgen op lange termijn als gevolg van de aanscherping van het mestbeleid zijn dat het niet meer mogelijk is om groenten als prei, bloemkool, sla, peen en knolselderij maar ook akkerbouwgewassen als aardappelen en suikerbieten in Nederland te telen en dat alles dan geïmporteerd zal moeten worden uit landen waar het slechter gesteld is met de voedselveiligheid en traceerbaarheid? Zo nee, welke gevolgen op lange termijn zullen dan optreden?

Antwoord 5 en 6

Voor het klei- en veengebied is alleen een verlaging van de fosfaatgebruiksnormen voorzien. Negatieve gevolgen voor de haalbare opbrengsten en gewaskwaliteit als gevolg hiervan zijn niet voorzien. In hoeverre de maatregelen voor het zand- en lössgebied tot slechtere resultaten leiden is in hoge mate afhankelijk van het management van de individuele ondernemer. Opbrengstdervingen van 10 tot 50% liggen niet in de rede; WUR berekent maximaal 6 tot 7% voor de betreffende gewassen. Het nadelige effect van lagere stikstofgebruiksnormen en een hogere werkingscoëfficiënt voor varkensdrijfmest kan bovendien voor een deel worden gecompenseerd door doelmatiger om te gaan met meststoffen. Dat kan onder meer door met vanggewassen de uitspoeling te beperken, door een conserverend gewasrestenbeheer en door precisiebemesting.

Vraag 7

Kunt u aangeven wat de gevolgen zijn voor de bodemvruchtbaarheid als gevolg van de aanscherping? Klopt het dat bij een verdere aanscherping er te weinig organische stof in de bodem zal worden aangevoerd, de bodem minder mineralen kan vasthouden en de uitspoeling erger zal worden waardoor de milieubelasting op termijn zal toenemen in plaats van afnemen? Zo ja, wat vindt u daarvan en welke acties bent u bereid te nemen?

Antwoord 7

De bodem is een van de belangrijkste productiemiddelen voor de landbouw. Om een bodem productief te houden moet het organische stofgehalte op peil worden gehouden, met inachtneming van de waterkwaliteit, aangezien water eveneens een belangrijk productiemiddel is. De voorgestelde maatregelen neem ik met het oog op de waterkwaliteit. Die maatregelen belemmeren ondernemers niet om ook het organisch stofgehalte op peil te houden. Mest is wel een bron van organische stof, maar niet de enige bron. Management van gewasresten, gewasrotatie, grondbewerking, gebruik van groenbemester en gebruik van andere organische meststoffen zijn instrumenten voor het beheer van organische stof. Zoals ik uw Kamer onlangs heb toegezegd in het AO Landbouwwraad van 18 september jongstleden, zal ik in het beleid aandacht hebben voor bodemvruchtbaarheid en bodemgesteldheid.

Vraag 8

Deelt u de opvatting dat de bodemvruchtbaarheid en bodemgesteldheid niet alleen een verantwoordelijkheid voor de boer en tuinder zijn maar ook van de overheid aangezien de overheid heeft bepaald dat de normen nog verder moeten worden aangescherpt? Zo ja, kunt u aangeven hoe u uw eigen rol ziet en hoe u er voor gaat zorgen, in overleg met de sector, dat de bodemvruchtbaarheid niet nog verder in het geding komt?

Antwoord 8

Ik neem het belang van bodemvruchtbaarheid zeer serieus. Behoud van een productief landbouwareaal is een economisch en maatschappelijk belang. Tegelijkertijd is het in het belang van de ondernemer om de bodemvruchtbaarheid van zijn eigen bedrijfsareaal te bewaken. Zoals ik heb aangegeven in het antwoord op vraag 7 vormen de voorziene maatregelen daartoe in mijn ogen geen belemmering. Uiteraard zal ik maatregelen nemen als wetenschappelijke gegevens daar aanleiding toe geven.

Vraag 9

Kunt u aangeven wat de consequenties van het beleid zijn voor de Nederlandse koppositie op het gebied van productiviteit, kwaliteit en efficiency?

Antwoord 9

Ik verwacht hiervan geen betekenend effect. Zoals ik hierboven aangegeven heb, zijn in het klei- en veengebied geen consequenties te verwachten, en in het zand- en lössgebied beperkte consequenties voor een beperkte groep gewassen, waarbij de ondernemer door zijn eigen management de consequenties deels kan opvangen. De Nederlandse landbouwsector heeft eerder laten zien innovatieve en passende maatregelen te kunnen nemen, en ik heb er alle vertrouwen in dat de sector ook nu zijn innovatievermogen en veerkracht zal laten zien. Mijn aanpak van equivalente maatregelen, zoals beschreven in het antwoord op vraag 2, kan mogelijk maatwerk bieden.

Vraag 10

Kunt u aangeven wat er de afgelopen decennia al bereikt is door de agrarische sector en wat de grens is wat de sector kan dragen?

Antwoord 10

De cijfers van het CBS laten stijgende opbrengsten zien in de agrarische sector.

Ik vertrouw erop dat ondernemers voldoende vakkennis en innovatiekracht hebben om de eventuele nadelen van de voorgenomen maatregelen te kunnen opvangen. Ook in het verleden heeft de sector immers laten zien zich te kunnen aanpassen aan, en te groeien binnen, milieurandvoorwaarden.

Vraag 11

Deelt u de opvatting dat gezien de enorme gevolgen voor de sectoren niet langer vastgehouden moet worden aan algemene stikstof- en fosfaatnormen maar dat gedifferentieerd moet worden en een onderscheid gemaakt moet worden tussen de zand- en kleigronden? Zo ja, bent u bereid om de normen in overeenstemming te brengen met het maximaal haalbare resultaat?

Antwoord 11

De stikstofgebruiksnormen zijn sinds de inwerkingtreding van het gebruiksnormenstelsel in 2006 gedifferentieerd naar de grondsoorten klei, veen en zand/löss, gewas en soms ras. De fosfaatgebruiksnormen zijn gedifferentieerd naar type landgebruik en fosfaattoestand van de bodem. Zoals ik heb uiteengezet in het antwoord op vraag 4 zijn de normen zoveel mogelijk gekoppeld aan de bemestingsadviezen, voorzover de grondwaterkwaliteit dat toelaat. Dat geeft ruimte voor economisch optimale resultaten. Waar opbrengsten dit rechtvaardigen en de waterkwaliteit dit toelaat, ben ik bovendien bereid daarmee rekening te houden in de gebruiksnormen. Zo ben ik voornemens om een opbrengstafhankelijke stikstofnorm voor graan op klei in te voeren.

Vraag 12

Bent u bereid om naast de onderhandelingen in Brussel over de derogatie een tweede spoor te volgen voor de verschillende knelpunten in Nederland? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 12

Het is voor Nederland en voor de agrarische sector van cruciaal belang dat Nederland opnieuw een derogatie krijgt. Mijn inzet zal er vooral op gericht zijn die veilig te stellen. Daarvoor is een maatregelenpakket vereist dat oplossing biedt voor de milieukundige knelpunten. Ruimte voor maatwerk en ondernemerschap bied ik door introductie van de mogelijkheid om het vereiste milieuresultaat via equivalente maatregelen te realiseren.